Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 18ης Δεκεμβρίου 2025*

«Προδικαστική παραπομπή – Εσωτερική αγορά – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων – Προστασία ή προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας – Υπηρεσία παράδοσης βιβλίων κατ' οίκον – Εθνικό μέτρο που προβλέπει ελάχιστη χρέωση για μια τέτοια υπηρεσία – Οδηγία 2006/123/ΕΚ – Δυνατότητα εφαρμογής – Σχέση με τα άρθρα 34 και 56 ΣΛΕΕ»

Στην υπόθεση C-366/24,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) με απόφαση της 17ης Μαΐου 2024, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Μαΐου 2024, στο πλαίσιο της δίκης

Amazon EU Sàrl

κατά

Ministre de la Culture,

Ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K Λυκούργο, πρόεδρο τμήματος, O. Spineanu-Matei, S. Rodin, N. Piçarra και N. Fenger (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: I. Illéssy, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 3ης Απριλίου 2025,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Amazon EU Sàrl, εκπροσωπούμενη από τους A. Κομνηνό, δικηγόρο, L. Nouari, M. Petite, M. Pezzetta, M. Rivollier, K. Schallenberg, A. Tombiński και Y. Utzschneider, avocats,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την B. Dourthe, τον B. Fodda και τη M. Guiresse,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

– η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. Jacob και L. Van den Broeck,

– η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. Torró Molés,

– η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. K. Bulterman και τον J. M. Hoogveld,

– η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις H. Leppo και M. Pere,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους L. Malferrari, M. Mataija, B. Stromsky και J. Szczodrowski,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουλίου 2025,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 34 και 56 ΣΛΕΕ καθώς και της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, της Amazon EU Sàrl και, αφετέρου, της ministre de la Culture (Υπουργού Πολιτισμού, Γαλλία) και του ministre de l' Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique (Υπουργού Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανικής και Ψηφιακής Ανεξαρτησίας, Γαλλία), με αντικείμενο τη νομιμότητα εθνικών διατάξεων που καθορίζουν ελάχιστες τιμές τις οποίες πρέπει να επιβάλλουν οι έμποροι λιανικής πώλησης βιβλίων για την παροχή της υπηρεσίας παράδοσης των βιβλίων που δεν παραλαμβάνονται από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2000/31/ΕΚ

3 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ 2000, L 178, σ. 1), φέρει τον τίτλο «Στόχος και πεδίο εφαρμογής» και ορίζει στην παράγραφο 6 τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν θίγει μέτρα που λαμβάνονται σε κοινοτικό ή εθνικό επίπεδο, τηρουμένου του κοινοτικού δικαίου, με σκοπό την προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας και την προάσπιση του πλουραλισμού.»

4 Το άρθρο 2 της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[…]

η) “συντονισμένος τομέας”: οι προϋποθέσεις που ισχύουν στα νομικά συστήματα των κρατών μελών προκειμένου για φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας ή υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας, ανεξαρτήτως εάν πρόκειται για γενικές διατάξεις ή για διατάξεις σχεδιασμένες ειδικά για τον τομέα αυτό·

[…]

ii) ο συντονισμένος τομέας δεν καλύπτει απαιτήσεις όπως:

– προϋποθέσεις σχετικά με τα ίδια τα αγαθά,

– προϋποθέσεις σχετικά με την παράδοση αγαθών,

– προϋποθέσεις σχετικά με υπηρεσίες που δεν παρέχονται με ηλεκτρονικά μέσα.»

Η οδηγία 2006/123

5 Οι αιτιολογικές σκέψεις 11 και 40 της οδηγίας 2006/123 έχουν ως εξής:

«(11) Η παρούσα οδηγία δεν επηρεάζει τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη, σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία, για την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας και του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης και της χρηματοδότησής τους. […]

[…]

(40) Η έννοια των “επιτακτικών λόγων δημόσιου συμφέροντος” στους οποίους αναφέρονται ορισμένες διατάξεις της παρούσας οδηγίας […] καλύπτει τουλάχιστον τους εξής λόγους: δημόσια τάξη, δημόσια ασφάλεια και δημόσια υγεία, […] στόχοι πολιτιστικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης και της διασφάλισης της ελευθερίας έκφρασης διαφόρων στοιχείων και ιδίως των κοινωνικών, πολιτιστικών, θρησκευτικών και φιλοσοφικών αξιών της κοινωνίας· ανάγκη εξασφάλισης υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης, διατήρηση της πολυφωνίας του Τύπου και προώθηση της εθνικής γλώσσας· διατήρηση της εθνικής ιστορικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς […]».

6 Το άρθρο 1 της οδηγίας φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο» και ορίζει στις παραγράφους 1 έως 6 τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία θεσπίζει τις γενικές διατάξεις που διευκολύνουν την άσκηση της ελευθερίας εγκατάστασης των παρόχων υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών, διατηρώντας ταυτόχρονα υψηλό ποιοτικό επίπεδο υπηρεσιών.

2. Η παρούσα οδηγία δεν αφορά την ελευθέρωση των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος που επιφυλάσσονται αποκλειστικά σε δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ούτε την ιδιωτικοποίηση δημόσιων φορέων παροχής υπηρεσιών.

3. Η παρούσα οδηγία δεν αφορά την κατάργηση μονοπωλίων παροχής υπηρεσιών ούτε τις ενισχύσεις τις οποίες χορηγούν τα κράτη μέλη και οι οποίες διέπονται από τους κοινοτικούς κανόνες περί ανταγωνισμού.

Η παρούσα οδηγία δεν θίγει την ελευθερία των κρατών μελών να ορίζουν, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, ποιες υπηρεσίες θεωρούν γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, πώς θα πρέπει να οργανώνονται και να χρηματοδοτούνται οι εν λόγω υπηρεσίες, τηρουμένων των κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων, και σε ποιες ειδικές υποχρεώσεις θα πρέπει να υπόκεινται.

4. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τα μέτρα που λαμβάνονται σε κοινοτικό ή εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, με σκοπό την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας ή του πλουραλισμού των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

5. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει τους κανόνες ποινικού δικαίου των κρατών μελών. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δεν επιτρέπεται να περιορίζουν την ελευθερία παροχής υπηρεσιών εφαρμόζοντας διατάξεις ποινικού δικαίου οι οποίες ρυθμίζουν ειδικά ή επηρεάζουν την πρόσβαση σε δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή τους, κατά παρέκκλιση των κανόνων της παρούσας οδηγίας.

6. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει το εργατικό δίκαιο […] τ[ο] οποί[ο] εφαρμόζουν τα κράτη μέλη σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο που σέβεται το κοινοτικό δίκαιο. Η παρούσα οδηγία δεν θίγει επίσης τη νομοθεσία των κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης.»

7 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής» και προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις υπηρεσίες παρόχων εγκατεστημένων σε κράτος μέλος.

2. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες δραστηριότητες:

[…]

δ) υπηρεσίες στον τομέα των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των λιμενικών υπηρεσιών, που εμπίπτουν στο πεδίο του τίτλου V της συνθήκης [ΕΚ]·

[…]».

8 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2006/123 φέρει τον τίτλο «Ορισμοί» και ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

1) ως “υπηρεσία” νοείται κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα, που παρέχεται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, κατά το άρθρο 50 της συνθήκης·

[…]».

9 Το κεφάλαιο IV της ως άνω οδηγίας φέρει τον τίτλο «Ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών» και περιλαμβάνει το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη σέβονται το δικαίωμα των παρόχων υπηρεσιών να παρέχουν υπηρεσίες σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό στο οποίο εδρεύουν.

Το κράτος μέλος στο οποίο παρέχεται η υπηρεσία εξασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών και την ελεύθερη άσκησή της στο έδαφός του.

Τα κράτη μέλη δεν εξαρτούν την πρόσβαση σε δραστηριότητα παροχής υπηρεσιών ή την άσκησή της στο έδαφός τους από απαιτήσεις που δεν τηρούν τις ακόλουθες αρχές:

[…]

β) αναγκαιότητα: οι απαιτήσεις πρέπει να δικαιολογούνται για λόγους δημόσιας τάξης, δημόσιας ασφάλειας ή δημόσιας υγείας ή προστασίας του περιβάλλοντος».

Το γαλλικό δίκαιο

Ο νόμος της 10ης Αυγούστου 1981

10 Το άρθρο 1, τέταρτο εδάφιο, του loi nº 81-766, relative au prix du livre, du 10 août 1981 (νόμου αριθ. 81-766, περί της τιμής του βιβλίου, της 10ης Αυγούστου 1981) (JORF της 11ης Αυγούστου 1981, σ. 2198), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος της 10ης Αυγούστου 1981), ορίζει τα εξής:

«Οι έμποροι λιανικής πώλησης πρέπει να χρησιμοποιούν πραγματική τιμή πώλησης στο κοινό κυμαινόμενη μεταξύ του 95 % και του 100 % της τιμής που καθορίζει ο εκδότης ή ο εισαγωγέας. Σε περίπτωση που το βιβλίο αποστέλλεται στον αγοραστή και δεν παραλαμβάνεται από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων, η τιμή πώλησης είναι εκείνη που έχει καθορίσει ο εκδότης ή ο εισαγωγέας. Η υπηρεσία παράδοσης βιβλίων δεν μπορεί σε καμία περίπτωση, είτε άμεσα είτε έμμεσα, να παρέχεται δωρεάν από τον έμπορο λιανικής πώλησης, εκτός αν το βιβλίο παραλαμβάνεται από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων. Πρέπει να τιμολογείται τηρουμένης μιας ελάχιστης χρέωσης που καθορίζεται με απόφαση των Υπουργών Πολιτισμού και Οικονομίας κατόπιν πρότασης της Autorité de régulation des communications électroniques, des postes et de la distribution de la presse (ρυθμιστικής αρχής ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ταχυδρομείων και διανομής του Τύπου). Η απόφαση αυτή λαμβάνει υπόψη τις τιμές που προσφέρουν οι πάροχοι ταχυδρομικών υπηρεσιών στην αγορά λιανικής πώλησης βιβλίων και την ανάγκη διατήρησης ενός πυκνού δικτύου εμπόρων λιανικής πώλησης στην επικράτεια.»

Η υπουργική απόφαση της 4ης Απριλίου 2023

11 Το άρθρο 1 της arrêté relatif au montant minimal de tarification du service de livraison du livre, du 4 avril 2023 (υπουργικής αποφάσεως περί ελαχίστου ποσού χρέωσης της υπηρεσίας παράδοσης βιβλίων, της 4ης Απριλίου 2023) (JORF της 7ης Απριλίου 2023, κείμενο αριθ. 22, στο εξής: υπουργική απόφαση της 4ης Απριλίου 2023), προβλέπει τα εξής:

«Η ελάχιστη χρέωση της υπηρεσίας παράδοσης βιβλίων για την οποία γίνεται λόγος στο άρθρο 1, τέταρτο εδάφιο, του νόμου της 10ης Αυγούστου 1981 […] καθορίζεται:

– στο ποσό των 3 [ευρώ], συμπεριλαμβανομένων όλων των φόρων, για κάθε παραγγελία που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα βιβλία τα οποία έχουν αξία αγοράς ως καινούργια μικρότερη των 35 [ευρώ], συμπεριλαμβανομένων όλων των φόρων·

– σε ποσό μεγαλύτερο του 0 [ευρώ], συμπεριλαμβανομένων όλων των φόρων, για κάθε παραγγελία που περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα καινούργια βιβλία τα οποία έχουν αξία αγοράς ως καινούργια ίση ή μεγαλύτερη των 35 [ευρώ], συμπεριλαμβανομένων όλων των φόρων.

Η ελάχιστη τιμή που καθορίζεται κατά τον τρόπο αυτόν ισχύει για την υπηρεσία παράδοσης μιας παραγγελίας, ανεξαρτήτως του αριθμού των δεμάτων από τα οποία αποτελείται η παραγγελία αυτή.

Ο αγοραστής καταβάλλει το αντίτιμο για την υπηρεσία παράδοσης ταυτόχρονα με την πληρωμή της παραγγελίας.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Η Amazon EU, εταιρία λουξεμβουργιανού δικαίου, άσκησε ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία) αίτηση ακυρώσεως της υπουργικής αποφάσεως της 4ης Απριλίου 2023.

13 Προς στήριξη της αιτήσεως αυτής, η Amazon EU επισημαίνει ότι σημαντικό μέρος των βιβλίων που πωλεί στη Γαλλία αποστέλλονται από αποθήκες ευρισκόμενες σε άλλο κράτος μέλος και ισχυρίζεται ότι η επιβολή στους πωλητές λιανικής, με την υπουργική απόφαση της 4ης Απριλίου 2023, ελάχιστων τιμών για την υπηρεσία παράδοσης βιβλίων τα οποία δεν παραλαμβάνονται από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων αντιβαίνει, κυρίως, στην οδηγία 2000/31 και, επικουρικώς, στην οδηγία 2006/123 καθώς και στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων.

14 Όσον αφορά την παράβαση της οδηγίας 2000/31, η Amazon EU υποστηρίζει ότι το άρθρο 1, τέταρτο εδάφιο, του νόμου της 10ης Αυγούστου 1981, το οποίο εφαρμόζει η υπουργική απόφαση της 4ης Απριλίου 2023, αντιβαίνει στην ανωτέρω οδηγία, καθόσον περιορίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας οι οποίες προέρχονται από άλλο κράτος μέλος, υπό όρους αντίθετους προς εκείνους του άρθρου 3, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας. Η Υπουργός Πολιτισμού αντικρούει την ως άνω επιχειρηματολογία.

15 Όσον αφορά την παράβαση της οδηγίας 2006/123, η Amazon EU ισχυρίζεται ότι το άρθρο 1, τέταρτο εδάφιο, του νόμου της 10ης Αυγούστου 1981 αντιβαίνει στους σκοπούς της οδηγίας αυτής, καθόσον εξαρτά την ελεύθερη άσκηση δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών από απαίτηση μη συμβατή με τις προϋποθέσεις του άρθρου 16, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας.

16 Αντιθέτως, η Υπουργός Πολιτισμού υποστηρίζει, κυρίως, ότι η εν λόγω εθνική ρύθμιση, καθόσον θεσπίστηκε με σκοπό τη διατήρηση της εκδοτικής πολυμορφίας και, ως εκ τούτου, της πολιτιστικής πολυμορφίας, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/123, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής. Επικουρικώς, ισχυρίζεται ότι η πολιτιστική πολυμορφία αποτελεί λόγο δυνάμενο να δικαιολογήσει τη θέσπιση της επίμαχης ρύθμισης.

17 Πρώτον, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι το άρθρο 1, τέταρτο εδάφιο, του νόμου της 10ης Αυγούστου 1981 διέπει αποκλειστικά την υπηρεσία παράδοσης βιβλίων και, ως εκ τούτου, θεσπίζει απαίτηση η οποία, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 2, στοιχείο η′, σημείο ii, της οδηγίας 2000/31, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο με την απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2010, Ker-Optika (C-108/09, EU:C:2010:725), δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας.

18 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν το άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 2006/123 έχει την έννοια ότι αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας εθνικό μέτρο το οποίο διέπει την άσκηση, στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών και αποσκοπεί στην προστασία ή στην προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας ή αν, σε συνδυασμό με το άρθρο 16, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της ίδιας οδηγίας, το άρθρο 1, παράγραφος 4, έχει την έννοια ότι η προστασία ή η προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας μπορεί να δικαιολογήσει παρέκκλιση από την απαγόρευση επιβολής απαίτησης θεσπισθείσας με τέτοια εθνική ρύθμιση στους παρόχους υπηρεσιών οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος.

19 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης αν η εξέταση της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής ρύθμισης υπό το πρίσμα της οδηγίας 2006/123 αποκλείει την εξέτασή της υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου.

20 Στην περίπτωση που πρέπει να διενεργηθεί η εξέταση υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, τρίτον, αν εθνικό μέτρο που καθορίζει ελάχιστες τιμές για την κατ' οίκον παράδοση ενός αγαθού πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά μια μορφή πώλησης του αγαθού και, συνεπώς, πρέπει να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 34 ΣΛΕΕ ή πρέπει να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που κατοχυρώνεται στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ, λαμβανομένων ιδίως υπόψη της υπονόμευσης της δραστηριότητας πώλησης του αγαθού μέσω διαδικτύου ή του διακριτού χαρακτήρα της υπηρεσίας παράδοσης σε σχέση με την υπηρεσία πώλησης του αγαθού.

21 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 1, παράγραφος 4, της οδηγίας [2006/123] την έννοια ότι αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής της εθνικό μέτρο που διέπει την άσκηση, στο έδαφος κράτους μέλους, δραστηριότητας παροχής υπηρεσιών και αποσκοπεί στην προστασία ή στην προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας ή έχουν οι διατάξεις αυτές, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 16, παράγραφος 1, στοιχείο β′, της οδηγίας αυτής, την έννοια ότι η διατήρηση ή η προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας μπορεί να δικαιολογήσει παρέκκλιση από την απαγόρευση να επιβάλλεται στους παρόχους υπηρεσιών οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος απαίτηση που θεσπίζεται με τέτοια εθνική ρύθμιση;

2) Αποκλείει η αξιολόγηση της συμβατότητας μιας τέτοιας εθνικής ρύθμισης προς τους σκοπούς της οδηγίας [2006/123] την ίδια εξέταση υπό το πρίσμα του πρωτογενούς δικαίου της […] Ένωσης;

3) Στην περίπτωση που πρέπει να αξιολογηθεί η συμβατότητα εθνικού μέτρου που αποσκοπεί στην προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας προς τις ελευθερίες που κατοχυρώνονται στα άρθρα 34 και 56 ΣΛΕΕ, πρέπει να θεωρηθεί ότι εθνικό μέτρο που καθορίζει ελάχιστη χρέωση για την κατ' οίκον παράδοση αγαθού αφορά μια μορφή πώλησης του αγαθού και, συνεπώς, να αξιολογηθεί αποκλειστικά βάσει της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων ή πρέπει η ρύθμιση αυτή να αξιολογηθεί αποκλειστικά βάσει της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, λαμβανομένων ιδίως υπόψη της υπονόμευσης της δραστηριότητας πώλησης του αγαθού μέσω του διαδικτύου ή του διακριτού χαρακτήρα της υπηρεσίας παράδοσης σε σχέση με την υπηρεσία πώλησης του αγαθού;»

Επί του αιτήματος επανάληψης της προφορικής διαδικασίας

22 Μετά την ανάπτυξη των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα, η Amazon EU ζήτησε, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου την 1η Αυγούστου 2025, να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

23 Προς στήριξη του αιτήματός της, η Amazon EU εκτιμά ότι οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα αφορούν επιχειρήματα σχετικά με την οδηγία 2000/31 και την οδηγία 2006/123, τα οποία δεν συζητήθηκαν επαρκώς μεταξύ των διαδίκων. Όσον αφορά την οδηγία 2000/31, η Amazon EU επικρίνει τις εν λόγω προτάσεις, καθόσον, αφενός, δεν προσδιορίζονται τα πραγματικά στοιχεία επί των οποίων οι προτάσεις στηρίζονται και, αφετέρου, δεν αναλύεται επαρκώς η απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2010, Ker-Optika (C-108/09, EU:C:2010:725). Όσον αφορά την οδηγία 2006/123, η Amazon EU αμφισβητεί από πλείονες απόψεις την ερμηνεία της οδηγίας στην οποία προέβη ο γενικός εισαγγελέας με τις προτάσεις του.

24 Δυνάμει του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο μπορεί οποτεδήποτε, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτισθεί επαρκώς, ή όταν ένας διάδικος, μετά τη λήξη της διαδικασίας αυτής, επικαλείται νέο πραγματικό περιστατικό δυνάμενο να ασκήσει αποφασιστική επιρροή επί της αποφάσεως του Δικαστηρίου, ή ακόμη όταν, προς επίλυση της διαφοράς, το Δικαστήριο χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχείρημα επί του οποίου δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων ή των κατά το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφερομένων.

25 Δυνάμει του άρθρου 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ο γενικός εισαγγελέας διατυπώνει δημοσίως, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων οι οποίες, σύμφωνα με τον Οργανισμό του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτούν την παρέμβασή του. Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται ούτε από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα ούτε από την αιτιολογία βάσει της οποίας αυτός καταλήγει στις εν λόγω προτάσεις (αποφάσεις της 11ης Νοεμβρίου 2010, Hogan Lovells International, C-229/09, EU:C:2010:673, σκέψη 26, και της 4ης Σεπτεμβρίου 2025, Nissan Iberia, C-21/24, EU:C:2025:659, σκέψη 30).

26 Ο Οργανισμός του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κανονισμός Διαδικασίας δεν προβλέπουν δυνατότητα των διαδίκων ή των ενδιαφερομένων περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διατυπώνουν παρατηρήσεις προς απάντηση στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα. Η διαφωνία οποιουδήποτε από τους διαδίκους ή τους ενδιαφερομένους με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα, όποια και αν είναι τα ζητήματα που εξετάζει ο γενικός εισαγγελέας με τις προτάσεις του, δεν συνιστά, συνεπώς, αφ' εαυτής επαρκή λόγο για την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας (πρβλ. διάταξη της 4ης Φεβρουαρίου 2000, Emesa Sugar, C-17/98, EU:C:2000:69, σκέψεις 17 και 18, και απόφαση της 4ης Σεπτεμβρίου 2025, Nissan Iberia, C-21/24, EU:C:2025:659, σκέψη 31).

27 Εν προκειμένω, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Amazon EU, η εν λόγω εταιρία και οι μετέχοντες στην παρούσα διαδικασία είχαν τη δυνατότητα να εκθέσουν, τόσο κατά την έγγραφη όσο και κατά την προφορική διαδικασία, τα νομικά στοιχεία σχετικά με την οδηγία 2000/31 και την οδηγία 2006/123 τα οποία θεώρησαν κρίσιμα προκειμένου το Δικαστήριο να μπορέσει να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Συνεπώς, κανένα από τα στοιχεία

που επικαλείται η Amazon EU προς στήριξη του αιτήματός της για επανάληψη της προφορικής διαδικασίας δεν είναι ικανό να δικαιολογήσει την επανάληψη σύμφωνα με το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφαίνεται ότι δεν συντρέχει λόγος να διαταχθεί η επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

29 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 2006/123 έχει την έννοια ότι εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μέτρο το οποίο θεσπίζεται από κράτος μέλος και με το οποίο καθορίζονται, με σκοπό την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας, ελάχιστες τιμές για την παράδοση, στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, βιβλίων τα οποία δεν παραλαμβάνει ο αγοραστής από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων.

30 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2006/123 φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής» και ορίζει στην παράγραφο 1 ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται στις υπηρεσίες παρόχων εγκατεστημένων σε κράτος μέλος. Η έννοια της «υπηρεσίας» καλύπτει, σύμφωνα με το άρθρο 4, σημείο 1, της εν λόγω οδηγίας, κάθε μη μισθωτή οικονομική δραστηριότητα, που παρέχεται κατά κανόνα έναντι αμοιβής, κατά το άρθρο 50 ΕΚ, νυν άρθρο 57 ΣΛΕΕ.

31 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, για την εφαρμογή της οδηγίας 2006/123, η δραστηριότητα λιανικού εμπορίου προϊόντων συνιστά «υπηρεσία» (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2018, X και Visser, C-360/15 και C-31/16, EU:C:2018:44, σκέψη 97).

32 Εν προκειμένω, το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό μέτρο αφορά τη δραστηριότητα λιανικού εμπορίου βιβλίων, οπότε η οδηγία 2006/123 έχει, κατ' αρχήν, εφαρμογή στην υπόθεση της κύριας δίκης. Ο πρωταρχικός σκοπός της υπηρεσίας την οποία αφορά το εν λόγω εθνικό μέτρο δεν είναι η μετακίνηση των οικείων αγαθών οπότε, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Γαλλική Κυβέρνηση, η εν λόγω υπηρεσία δεν συνιστά υπηρεσία του τομέα των μεταφορών μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/123, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2023, CNAE κ.λπ., C-292/21, EU:C:2023:32, σκέψεις 34 και 35).

33 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2006/123 φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο» και προβλέπει στην παράγραφο 4 ότι η οδηγία αυτή «δεν θίγει» τα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, με σκοπό την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας ή του πλουραλισμού των μέσων μαζικής επικοινωνίας.

34 Προκειμένου να διαπιστωθεί αν η διάταξη αυτή περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2006/123, πρέπει να διευκρινιστεί το περιεχόμενο της φράσης «δεν θίγει», κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης, σύμφωνα με το σύνηθες νόημά της στην καθημερινή γλώσσα, λαμβανομένων ταυτοχρόνως υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου χρησιμοποιείται η συγκεκριμένη φράση και των σκοπών που επιδιώκει η οδηγία. Το ιστορικό θέσπισης του άρθρου 1, παράγραφος 4, της

οδηγίας αυτής μπορεί επίσης να προσφέρει χρήσιμα στοιχεία για την ερμηνεία του [πρβλ. απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2022, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Φύση του δικαιώματος διαμονής δυνάμει του άρθρου 20 ΣΛΕΕ), C-624/20, EU:C:2022:639, σκέψη 28].

35 Η φράση «δεν θίγει», κατά το σύνηθες νόημά της, υποδηλώνει ότι ο νομοθέτης της Ένωσης ήθελε να αποκλείσει το ενδεχόμενο η οδηγία 2006/123 να επηρεάζει τα μέτρα που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής και γλωσσικής πολυμορφίας καθώς και του πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης. Η αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας αυτής, η οποία αναφέρει ότι η οδηγία «δεν επηρεάζει» τα εν λόγω μέτρα, επιρρωννύει την ανωτέρω ερμηνεία.

36 Επιπλέον, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 57 των προτάσεών του, μολονότι είναι αληθές ότι, στην απόδοσή του στη γαλλική γλώσσα, το άρθρο 1, παράγραφοι 3, 4 και 6, της οδηγίας 2006/123 φαίνεται να διακρίνει τις περιπτώσεις στις οποίες η οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται σε ορισμένους τομείς από τις περιπτώσεις στις οποίες η εν λόγω οδηγία δεν θίγει ορισμένα μέτρα που λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τέτοια λεπτή διαφοροποίηση δεν προκύπτει σε άλλες γλωσσικές αποδόσεις του άρθρου 1, όπως είναι οι αποδόσεις στη δανική, τη γερμανική, την ελληνική, την αγγλική, την ιταλική, την πολωνική και τη ρουμανική γλώσσα. Πάντως, όλες οι επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρούνται αυθεντικές γλώσσες στις οποίες έχουν συνταχθεί οι πράξεις και κατά συνέπεια πρέπει κατ' αρχήν να αναγνωρίζεται η ίδια αξία σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις μιας πράξεως της Ένωσης [απόφαση της 25ης Ιουνίου 2020, A κ.λπ. (Ανεμογεννήτριες σε Aalter και Nevele), C-24/19, EU:C:2020:503, σκέψη 39].

37 Όσον αφορά το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η παράγραφος 4 του άρθρου 1 της οδηγίας 2006/123, επισημαίνεται επίσης ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι παράγραφοι 2, 3 και 6 του άρθρου 1 περιέχουν διατάξεις που οριοθετούν το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 13ης Νοεμβρίου 2018, Čepelnik, C-33/17, EU:C:2018:896, σκέψη 36, και της 10ης Ιουλίου 2025, INTERZERO κ.λπ., C-254/23, EU:C:2025:569, σκέψεις 90 και 91).

38 Ως εκ τούτου, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν η Amazon EU, η Ολλανδική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, από το γεγονός και μόνον ότι η παράγραφος 4 περιλαμβάνεται στο άρθρο 1 της οδηγίας 2006/123, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο», και όχι στο άρθρο 2, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», δεν μπορεί να συναχθεί ότι η παράγραφος αυτή δεν αφορά το ζήτημα κατά πόσον έχει εφαρμογή η εν λόγω οδηγία.

39 Επιπλέον, παρατηρείται ότι στην απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2022, Cilevičs κ.λπ. (C-391/20, EU:C:2022:638), η οποία αφορούσε εθνική ρύθμιση που επέβαλλε στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να παρέχουν έναντι αμοιβής εκπαίδευση αποκλειστικά στην επίσημη γλώσσα του οικείου κράτους μέλους, το Δικαστήριο εξέτασε την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή μόνο σε σχέση με την ελευθερία εγκατάστασης, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 49 ΣΛΕΕ, παρόλο που η παροχή υπηρεσιών διδασκαλίας έναντι αμοιβής συνιστά «οικονομική δραστηριότητα», κατά την έννοια του άρθρου 4, σημείο 1, της οδηγίας 2006/123 [απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2020, Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Τριτοβάθμια εκπαίδευση), C-66/18, EU:C:2020:792, σκέψη 195].

40 Από την απόφαση της 7ης Σεπτεμβρίου 2022, Cilevičs κ.λπ. (C-391/20, EU:C:2022:638), προκύπτει εμμέσως ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι ήταν δυνατόν μια τέτοια ρύθμιση να εμπίπτει στο άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής και, κατά συνέπεια, να εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της, οπότε η εξέταση της συμβατότητάς της με το δίκαιο της Ένωσης έπρεπε να πραγματοποιηθεί σε σχέση με το πρωτογενές δίκαιο και μόνον.

41 Όσον αφορά τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης, από την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που αφορά τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά [A6-0409/2005] προκύπτει ότι η εισαγωγή της νυν αιτιολογικής σκέψης 11 της οδηγίας 2006/123, σχετικά με το νυν άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας, αποσκοπούσε στην «αποσαφήνιση του πεδίου εφαρμογής [της εν λόγω οδηγίας]».

42 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί ο σκοπός της προστασίας ή της προώθησης της πολιτιστικής ή γλωσσικής πολυμορφίας, ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε σκόπιμο να μην υπαγάγει στην οδηγία 2006/123 τα μέτρα που επιδιώκουν τον σκοπό αυτόν, διευκρινιζομένου ωστόσο ότι, κατά το ίδιο το γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 4, της οδηγίας, η εν λόγω επιλογή δεν συνεπάγεται απαλλαγή από την υποχρέωση εξακρίβωσης του κατά πόσον τα μέτρα αυτά είναι σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα με τα άρθρα 34 και 56 ΣΛΕΕ, τα οποία αφορά το τρίτο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

43 Επιπροσθέτως, λαμβανομένων υπόψη των παρατηρήσεων που υπέβαλαν η Amazon EU και η Επιτροπή ως προς το ζήτημα αν έχει εφαρμογή η οδηγία 2000/31, πρέπει να προστεθεί ότι το άρθρο 1, παράγραφος 6, της εν λόγω οδηγίας έχει το ίδιο νομικό περιεχόμενο με εκείνο του άρθρου 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 2006/123, το οποίο έχει κατ' ουσίαν πανομοιότυπη διατύπωση. Επομένως, χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστεί αν το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης εθνικό μέτρο εμπίπτει στο άρθρο 2, στοιχείο η', σημείο ii, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 2000/31 ή αν εντάσσεται στον «συντονισμένο τομέα» που θεσπίζει η οδηγία αυτή, αρκεί η επισήμανση ότι η εν λόγω οδηγία δεν έχει, εν πάση περιπτώσει, εφαρμογή σε εθνικό μέτρο που αποσκοπεί στη διατήρηση της πολιτιστικής ή γλωσσικής πολυμορφίας, όπως επισημάνθηκε στην αμέσως προηγούμενη σκέψη ως προς την οδηγία 2006/123.

44 Κατά συνέπεια, εφόσον το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό μέτρο μπορεί να θεωρηθεί ως μέτρο που αποσκοπεί στη διατήρηση της πολιτιστικής πολυμορφίας, όπως εκτιμά το αιτούν δικαστήριο, η συμβατότητα του μέτρου αυτού με το δίκαιο της Ένωσης δεν μπορεί να εξεταστεί υπό το πρίσμα καμίας από τις δύο ανωτέρω οδηγίες.

45 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 2006/123 έχει την έννοια ότι εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μέτρο το οποίο θεσπίζεται από κράτος μέλος και με το οποίο καθορίζονται, με σκοπό την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας, ελάχιστες τιμές για την παράδοση, στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, βιβλίων τα οποία δεν παραλαμβάνει ο αγοραστής από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

46 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

47 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 34 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι μέτρο το οποίο θεσπίζεται από κράτος μέλος και με το οποίο καθορίζονται ελάχιστες τιμές για την παράδοση, στο έδαφος του εν λόγω κράτους

μέλους, βιβλίων που δεν παραλαμβάνει ο αγοραστής από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων πρέπει να εξετάζεται μόνον υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων την οποία εγγυάται το άρθρο 34 ΣΛΕΕ ή μόνον υπό το πρίσμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών την οποία εγγυάται το άρθρο 56 ΣΛΕΕ και, στην πρώτη από τις περιπτώσεις αυτές, αν το εν λόγω μέτρο πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά «μορφή πωλήσεως», κατά την έννοια της απόφασης της 24ης Νοεμβρίου 1993, Keck και Mithouard (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905).

48 Πρώτον, προκειμένου να καθοριστεί ποια θεμελιώδης ελευθερία έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, πρέπει να ληφθεί υπόψη το αντικείμενο του επίμαχου στην κύρια δίκη εθνικού μέτρου (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Οκτωβρίου 2004, Omega, C-36/02, EU:C:2004:614, σκέψεις 24 και 25, καθώς και της 19ης Δεκεμβρίου 2024, Halmer Rechtsanwaltsgesellschaft, C-295/23, EU:C:2024:1037, σκέψη 50).

49 Συγκεκριμένα, όταν ένα εθνικό μέτρο άπτεται τόσο της ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών όσο και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, πρέπει το μέτρο αυτό να εξετάζεται, κατ' αρχήν, υπό το πρίσμα μίας μόνον από τις δύο αυτές θεμελιώδεις ελευθερίες, αν προκύπτει ότι, υπό τις συνθήκες της συγκεκριμένης περιπτώσεως, η μία από τις ελευθερίες αυτές είναι εντελώς δευτερεύουσα σε σχέση με την άλλη και μπορεί να υπαχθεί σε αυτήν (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 1994, Schindler, C-275/92, EU:C:1994:119, σκέψη 22, και της 11ης Φεβρουαρίου 2021, Katoen Natie Bulk Terminals και General Services Antwerp, C-407/19 και C-471/19, EU:C:2021:107, σκέψη 84).

50 Εν προκειμένω, το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό μέτρο, δεδομένου ότι καθορίζει ελάχιστες τιμές τις οποίες οι πωλητές λιανικής οφείλουν να χρεώνουν στους αγοραστές για την παράδοση των βιβλίων που δεν παραλαμβάνονται από κατάστημα λιανικής πώλησης, δεν διέπει ούτε τις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ των πωλητών λιανικής και των παρόχων υπηρεσιών παράδοσης ούτε τις τιμές ή τους όρους που πρέπει να τηρούν οι εν λόγω πάροχοι.

51 Αντιθέτως, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 76 και 77 των προτάσεών του, το συγκεκριμένο μέτρο επηρεάζει, εν τέλει, τη συνολική τιμή που καταβάλλει ο αγοραστής για να αποκτήσει ένα βιβλίο. Συγκεκριμένα, η συνολική τιμή προσαυξάνεται κατ' εφαρμογήν του εν λόγω μέτρου όταν το βιβλίο δεν παραλαμβάνεται από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων, ενώ οι πωλητές λιανικής διαθέτουν πολύ περιορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως για τον καθορισμό της τιμής του βιβλίου αυτής καθεαυτήν.

52 Κατά συνέπεια, εφόσον το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό μέτρο αφορά ιδίως τους λιανοπωλητές βιβλίων, καθόσον επηρεάζει τη συνολική τιμή πώλησης του βιβλίου, δηλαδή ενός εμπορεύματος, πρέπει το μέτρο αυτό να εξεταστεί αποκλειστικά υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

53 Δεύτερον, στο μέτρο που το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το επίμαχο στην κύρια δίκη εθνικό μέτρο αφορά «μορφή πωλήσεως», κατά την έννοια της απόφασης της 24ης Νοεμβρίου 1993, Keck και Mithouard (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905), υπενθυμίζεται ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων αποτελεί θεμελιώδη αρχή της Συνθήκης ΛΕΕ, η οποία εκφράζεται με την προβλεπόμενη στο άρθρο 34 ΣΛΕΕ απαγόρευση των ποσοτικών περιορισμών επί των εισαγωγών μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και όλων των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος (απόφαση της 18ης Ιουνίου 2019, Αυστρία κατά Γερμανίας, C-591/17, EU:C:2019:504, σκέψη 119).

54 Κατά πάγια νομολογία, η επιβαλλόμενη με το άρθρο 34 ΣΛΕΕ απαγόρευση μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς κατά την εισαγωγή αφορά κάθε μέτρο των κρατών μελών ικανό να παρακωλύσει, άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το εμπόριο εντός της Ένωσης (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Ιουλίου 1974, Dassonville, 8/74, EU:C:1974:82, σκέψη 5, και της 10ης Ιουλίου 2025, Purefun Group, C-365/24, EU:C:2025:558, σκέψη 40).

55 Από τις σκέψεις 16 και 17 της αποφάσεως της 24ης Νοεμβρίου 1993, Keck και Mithouard (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905), προκύπτει ότι η εφαρμογή εθνικών διατάξεων που περιορίζουν ή απαγορεύουν ορισμένες «μορφές πωλήσεως» επί προϊόντων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη δεν είναι ικανή να επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, εφόσον οι εθνικές διατάξεις εφαρμόζονται σε όλους τους οικείους επιχειρηματίες που ασκούν τη δραστηριότητά τους στο εθνικό έδαφος και επηρεάζουν κατά τον ίδιο τρόπο, τόσο από νομικής όσο και από πραγματικής απόψεως, την εμπορία των εγχώριων προϊόντων και των προϊόντων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη. Ειδικότερα, από τη στιγμή που πληρούνται οι ως άνω προϋποθέσεις, η εφαρμογή ρυθμίσεων αυτού του είδους στην πώληση προϊόντων προέλευσης άλλου κράτους μέλους, τα οποία ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές που έχει θεσπίσει το κράτος αυτό, δεν είναι ικανή να παρεμποδίσει την πρόσβαση των εν λόγω προϊόντων στην αγορά ούτε να τη δυσχεράνει περισσότερο από όσο δυσχεραίνει την πρόσβαση των εγχώριων προϊόντων στην αγορά.

56 Επιπροσθέτως, από τη νομολογία προκύπτει ότι μέτρο που θεσπίζεται από κράτος μέλος, ακόμη και αν δεν έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τη δυσμενέστερη μεταχείριση των προϊόντων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, εμπίπτει στην έννοια του «μέτρου ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς», κατά το άρθρο 34 ΣΛΕΕ, εάν παρακωλύει την πρόσβαση, στην αγορά κράτους μέλους, των προϊόντων καταγωγής άλλων κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 10ης Φεβρουαρίου 2009, Επιτροπή κατά Ιταλίας, C-110/05, EU:C:2009:66, σκέψη 37).

57 Από την ίδια νομολογία προκύπτει, αφενός, ότι η έννοια των «μορφών πωλήσεως» καλύπτει μόνον τις εθνικές διατάξεις που ρυθμίζουν τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να διατεθούν στην αγορά τα προϊόντα, ενώ οι κανόνες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τα εμπορεύματα παραδίδονται στους αγοραστές δεν εμπίπτουν στην εν λόγω έννοια (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 18ης Ιουνίου 2019, Αυστρία κατά Γερμανίας, C-591/17, EU:C:2019:504, σκέψεις 128 και 129).

58 Αφετέρου, μολονότι εφαρμόζεται σε όλους τους λιανοπωλητές βιβλίων, η επιβολή, με εθνικό μέτρο, ελάχιστων τιμών για την παράδοση βιβλίων που δεν παραλαμβάνονται από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων επιβαρύνει ιδίως την πώληση εξ αποστάσεως, καθόσον συνεπάγεται αύξηση της συνολικής τιμής του βιβλίου την οποία καταβάλλει ο αγοραστής για να αποκτήσει το βιβλίο εκτός των καταστημάτων λιανικής πώλησης. Επομένως, η επιβολή μιας τέτοιας τιμής, η οποία προβλέπεται από την κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους, μπορεί να επηρεάσει περισσότερο τους επιχειρηματίες άλλων κρατών μελών, για τους οποίους είναι πιο δύσκολο να παραδίδουν τα βιβλία που παραγγέλλονται εξ αποστάσεως στα εν λόγω καταστήματα, από ό,τι για τους επιχειρηματίες του πρώτου κράτους μέλους. Ως εκ τούτου, η επιβολή μιας τέτοιας τιμής ενδέχεται να δυσχεράνει περισσότερο την πρόσβαση στην αγορά των βιβλίων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη και συνιστά, κατά συνέπεια, μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό, κατά την έννοια του άρθρου 34 ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2016, Deutsche Parkinson Vereinigung, C-148/15, EU:C:2016:776, σκέψη 23).

59 Συνεπώς, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια της «μορφής πωλήσεως», κατά την απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1993, Keck και Mithouard (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905), δεν αφορά εθνικό μέτρο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη.

60 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 34 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι μέτρο το οποίο θεσπίζεται από κράτος μέλος και με το οποίο καθορίζονται ελάχιστες τιμές για την παράδοση, στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, βιβλίων τα οποία δεν παραλαμβάνει ο αγοραστής από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και μόνον, την οποία εγγυάται το άρθρο 34 ΣΛΕΕ, και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά «μορφή πωλήσεως», κατά την έννοια της απόφασης της 24ης Νοεμβρίου 1993, Keck και Mithouard (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905).

Επί των δικαστικών εξόδων

61 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά,

έχει την έννοια ότι:

εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας μέτρο το οποίο θεσπίζεται από κράτος μέλος και με το οποίο καθορίζονται, με σκοπό την προστασία ή την προώθηση της πολιτιστικής πολυμορφίας, ελάχιστες τιμές για την παράδοση, στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, βιβλίων τα οποία δεν παραλαμβάνει ο αγοραστής από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων.

2) Τα άρθρα 34 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι μέτρο το οποίο θεσπίζεται από κράτος μέλος και με το οποίο καθορίζονται ελάχιστες τιμές για την παράδοση, στο έδαφος του εν λόγω κράτους μέλους, βιβλίων τα οποία δεν παραλαμβάνει ο αγοραστής από κατάστημα λιανικής πώλησης βιβλίων πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων και μόνον, την οποία εγγυάται το άρθρο 34 ΣΛΕΕ, και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αφορά «μορφή πωλήσεως», κατά την έννοια της απόφασης της 24ης Νοεμβρίου 1993, Keck και Mithouard (C-267/91 και C-268/91, EU:C:1993:905).

(υπογραφές)